

Агротехнически методи за превенция и контрол на черната златка (*Carponid tenebrionis* L.)

Автор(и): гл. ас. д-р Мария Христозова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; главен експерт Даниела Ангелова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; доц.д-р Мариета Нешева, Институт по овощарство – Пловдив, ССА; гл.експерт Лейда Тодорова, Институт по овощарство – Пловдив, ССА

Дата: 12.03.2026 *Брой:* 3/2026

Абстракт

Борбата с неприятелите по земеделските култури включва комплекс от мероприятия, които ограничават плътността на вредителите и подобряват фитосанитарното състояние на растенията, което води до повишаване количеството и качеството на продукцията.

Черната златка е един от основните неприятели при овощните култури, като през години е отговорна за унищожаването на хиляди декари с овощни насаждения.

Контролът срещу неприятеля е изключително труден поради устойчивостта на възрастните към инсектициди и поради скрития начин на живот на ларвите. За разрешаването на този проблем се изисква прилагането на редица агротехнически мероприятия, както и използването на химични и биологични продукти за растителна защита.

Снимки 1 и 2. Посадъчен материал при контейнерно отглеждане

Един от основните начини за разпространението на черната златка е чрез посадъчния материал. Ларвите се вгризват в областта на кореновата шийка или в корените и често остават незабелязани. При създаването на нови насаждения трябва да се използва здрав, чист от болести и неприятели посадъчен материал (сн. 1 и 2).

В овощни градини, където има изсъхнали дървета вследствие на нападение от неприятеля, те трябва да бъдат изкоренени и унищожени. При подсаждане с нови дървета трябва да се направят нови дупки, в които да бъдат поставени дръвчетата. В никакъв случай не е

препоръчително да се използват старите дупки от изкоренените дървета, тъй като част от кореновата система остава в почвата и често в тях има и ларви на черната златка.

Снимки 3 и 4. Диворастящи видове гостопримници

Изоставените площи и насаждения са източник на болести и неприятели, тъй като в тях не се води растителна защита. Възрастните на черната златка често преминават от нетретираните в третираните площи, хранят се и снасят в тях и в последствие нанасят сериозни щети. При създаването на нови насаждения е необходимо да се избират площи, при които в съседство да няма изоставени овощни градини. В близост да овощните насаждения не трябва да се допуска наличието на шипкови храсти, дива круша и други диворастящи гостоприемници, тъй като те са междинни гостопримници на черната златка (сн. 3 и 4).

Първи признаци за наличие на възрастни на черната златка са нагизаните листни дръжки, опадалите листа около дървото и обезлистени едногодишни клонки. При откриването на първите възрастни в насаждението е препоръчително да бъдат събрани механично.

Друг признак за наличието на неприятеля в насаждението са изсъхналите дървета, нападнати от корояди (сн. 5 и 6). В наши изследвания беше установено, че в кореновата система на тези дървета има наличие на ларви на черната златка. Короядите нападат дървета, които се развиват слабо и страдат от недостиг на влага, точно такъв тип дървета са нападнатите от черната златка.

Снимки 5 и 6. Повреди от корояди

При проведените от нас проучвания беше установено, че първичният неприятел в насаждението се оказва черната златка, а короядите са вторични. Тъй като повредите от златката остават скрити и не забелязани, контролът се насочва срещу короядите, но мероприятията срещу тях не оказват влияние върху черната златка. Изрязването и премахването на повредените от короядите клони е недостатъчно. Такъв тип дървета трябва да бъдат премахнати заедно с кореновата система и унищожени.

Обработката на почвата около ствола на дърветата с отклоняваща фреза (сн. 7 и 8) е ключово мероприятие за ограничаване плътността на неприятеля. С разрохкването на почвата се нарушават нормалните условия за снасяне на яйцата на женските. Също така при наличие на вече снесени яйца или ново излюпени ларви, с обработка част от тях излизат на повърхностния почвен слой, където най-често изсъхват или са изядени от

хищници и птици. Това мероприятие ограничава не само плътността на златката, но и на много други неприятели по овощните култури (Vaspinar et al., 2017).

Снимки 7 и 8. Обработка на почвата с отклоняваща фреза

Напояването е важен елемент при отглеждането на всяка една овощна култура. Черната златка е топлолюбив вид, който предпочита сух и топъл климат. Установено е че в градини, където няма изградена поливна система и не се напояват дърветата нападението от неприятеля е значително по-високо. Женските предпочитат да снасят яйцата си в сухи почви, а ново излюпените ларви се придвижват по-лесно и по-бързо до корените на дърветата (Malagón et al., 1990). В градини, където има изградени поливни системи и се извършва редовно напояване нападението е по-слабо, тъй като голям брой от снесените във влажна почва яйца не се излюпват. Също така се затруднява и придвижването на ново излюпените ларви към корените.

Поради устойчивостта на възрастните бръмбари към използваните химични средства и скрития начин на живот на ларвите, борбата с неприятеля е изключително трудна. Прилагането на комплекс от мероприятия, всяко от които води до ограничаване плътността на черната златка е от съществено значение за намаляване на щетите и опазването на овощните градини.

Литература:

- 1. Malagón, J., Garrido, A., Del-Busto, T., & Castaner, M. (1990). Influencia de algunos factores abióticos en la oviposición de *Capnodis tenebrionis* (L.) Coleoptera, Buprestidae. Investigación agraria. Producción y protección vegetales, 5(3), 441-446.*
- 2. Baspinar, H., Doll, D., & Rijal, J. (2017). 12 Pest Management in Organic Almond. Handbook of Pest Management in Organic Farming, 328.*
- 3. Berville, P. (1948). The wood-boring beetle problem in Provence.*

---

* Статията е част от семинара: „Науката и практиката в растителната защита“, проведен на 19.02.2026 г. на Международното земеделско изложение АГРА 2026